

Näkökulmia tehtävien ja kuvien käsittelyyn

Kuvatehtävä (s. 54)

Selvitä, ketkä lain mukaan kuuluvat samaan perheeseen.

Tilastokeskuksen mukaan perheeksi lasketaan:

- yhdessä asuvat avio- tai avoparit tai suhteensa rekisteröineet parit sekä näiden parien lapset
- toinen vanhemmista lapsineen
- avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia
- samassa osoitteessa asuvat henkilöt, vaikka olisivat perheen sukulaisia, eivät kuulu perheeseen, mutta voivat muodostaa oman perheensä samassa asunnossa.

Perheeksi ei lasketa:

- yhdessä asuvat sisarukset tai serkkukset
- yksin asuvat ihmiset
- laitoksissa asuvat ihmiset (paitsi asuntoloissa asuvat perheet).

Perheessä voi olla korkeintaan kaksi perättäistä sukupolvea. Jos samassa asunnossa asuu useampia sukupolvia, perhe muodostetaan nuorimmasta sukupolvesta lähtien. Esim. lapsensa perheen kanssa asuva anoppi tai appi eivät kuulu perheeseen, mutta jos asunnossa asuu myös heidän puolisonsa, vanha pariskunta muodostaa oman erillisen perheen. Lapsiperheitä ovat perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi.

Tehtävä 1

Millä ehdoilla Suomessa voi solmia avioliiton?

Sen voi solmia, kunhan ei ole

- alaikäinen (ellei oikeusministeriö myönnä poikkeuslupaa)
- menossa serkkua läheisemmän sukulaisen kanssa naimisiin
- holhouksen alainen (ellei edunvalvoja tai tuomioistuin myönnä lupaa)
- avioliitossa jonkun toisen kanssa
- rekisteröidyssä parisuhteessa jonkun toisen kanssa
- kyse ottolapsen ja vanhemman suhteesta.

Tehtävä 2

Perustele väite: Avioliitto on määrämuotoinen oikeustoimi.

- Avioliitto on oikeustoimi, jonka solmineilla on tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia.
- Solmimiselle on tiukat muotovaatimukset:
 - esteettömyystutkinta
 - vihkitilaisuudessa molemman oltava läsnä
 - myöntävä vastaus vihkijän kysymykseen tahdosta solmia avioliitto
 - kaksi yli 15-vuotiasta todistajaa
- Ulkomailla solmittu avioliitto on Suomessa virallinen vasta kun se on rekisteröity Suomessa.

Tehtävä 3

Selvitä, mitä eroa on seuraavilla käsitteillä.

a) vallintarajoitus – vallintasuostumus

- Vallintarajoitus on periaate, joka estää puolisoa myymästä esimerkiksi kotia tai muuta perheelle tärkeää omaisuutta, vaikka se olisi yksin hänen nimissään.
- Vallintasuostumus on puolison antama kirjallinen lupa myydä tällaista omaisuutta.

b) avio-oikeus – avioehto

- Avio-oikeus antaa oikeuden toisen puolison omaisuuteen, kun liitto päättyy eroon tai toisen puolison kuolemaan.
- Avioehto rajoittaa tätä oikeutta joko kokonaan tai osittain.

c) sopimusositus – toimitusositus

- Sopimusositus on kyseessä silloin, jos eroava aviopari pääsee keskenään sopimukseen osituksesta. Eroavat puoliset allekirjoittavat osituskirjan.
- Toimitussopimus tarkoittaa käräjäoikeuden nimeämän pesänjakajan tekemää ositusta. Hän allekirjoittaa osituskirjan.

Tehtävä 4

Mitä eri sukunimivaihtoehtoja Ella Laitisella ja Kirsi Lindholmilla on, jos he solmivat keskenään avioliiton?

- Ella Laitinen ja Kirsi Lindholm
- Ella Laitinen ja Kirsi Laitinen
- Ella Lindholm ja Kirsi Lindholm
- Ella Laitinen-Lindholm ja Kirsi Lindholm-Laitinen
- Jokin muu aivan uusi yhteinen sukunimi, joka ei ole suojattu tai sopimaton.

Vuoden 2019 alusta voimaan tulleen etu- ja sukunimilain jälkeen myös:

- Ella Laitinen Lindholm
- Ella Lindholm Laitinen
- Kirsi Lindholm Laitinen
- Kirsi Laitinen Lindholm

Linkki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170946>

Tehtävä 5

Minkälaisia vaikutuksia avioehdolla voi olla ositukseen?

- Avioehto voi poistaa avio-oikeuden kokonaan. Tällöin ei tehdä ositusta, vaan omaisuuden erottelu.
- Avioehdolla voidaan rajata vain jokin tietty omaisuus avio-oikeuden ulkopuolelle.
- Puolisot voivat sopia, että avioehto sovelletaan vain avioerossa, ei avioliiton päättyessä kuolemaan. Sen voi tehdä myös määräaikaiseksi.

- Tuomioistuim voi sovittaa ja kohtuullistaa ositusta avioehdosta tai sen puuttumisesta huolimatta. Tällöin huomioidaan esimerkiksi avioliiton kesto, puolisoitten varallisuusero ja heidän käyttämänsä aika yhteisen kodin hyväksi.

Tehtävä 6

Miten avoliitto eroaa avioliitosta? Tarkastele asiaa seuraavista näkökulmista.

a) liiton solmiminen

- Avoliittoa ei solmita virallisesti, avioliiton solmiminen on määrämuotoinen oikeustoimi.

b) liiton oikeusvaikutukset

Avoliitto:

- avio-oikeus toisen omaisuuteen
- elatusvelvollisuus
- oikeus ottaa toisen sukunimi
- oikeus kieltäytyä todistamasta toista vastaan oikeudessa
- puolison tulojen vaikutus tulonsiirtoihin, esimerkiksi toimeentulotuki
- leskeneläke

Avoliitto:

- puolison tulojen vaikutus tulonsiirtoihin, esimerkiksi toimeentulotuki

c) omaisuuden jako liiton päättyessä

Avoliitto:

- Puolisoilla on avio-oikeus toistensa omaisuuteen, se astuu voimaan avioliiton päättyessä.
- Osituksen tavoitteena on, että molemmille jää avioliiton päättyessä yhtä suuret omaisuudet.
- Varat ja velat luetteloidaan; lähtökohtina nimiperiaate ja yhteisomistusolettama.
- Yhteiset varat ja velat jaetaan puoliksi, summaan lisätään omat varat ja velat.
- Näin saadut omaisuuden säästöt lasketaan yhteen ja jaetaan kahdella, jolloin saadaan selville kummankin osuuden suuruus.
- Koska molempien puolisoitten omaisuudet pitää olla osituksen jälkeen yhtä suuria, maksaa se jonka omaisuuden säästö jäi suuremmaksi toiselle erotuksen tasinkona.
- Lesken ei tarvitse maksaa tasinkoa kuolinpesälle ja hän voi jäädä asumaan puolisoitten yhteiseen kotiin.
- Osituksesta tehdään osituskirja.
- Puolisot voivat jakaa halutessaan omaisuutensa miten haluavat (sopimusositus) tai turvautua pesänjakajaan (toimitusositus).
- Avioehto voi poistaa avio-oikeuden osittain tai kokonaan.
- Myös testamentti voi rajata puolison avio-oikeutta.
- Tuomioistuim voi sovittaa ositusta avioehdosta huolimatta.

Avoliitto:

- Ei tehdä ositusta, vaan omaisuuden erottelu; lähtökohtana nimiperiaate ja yhteisomistusolettama.
- Avoerossa toinen osapuoli voi saada hyvitystä, jos liitto on kestänyt yli viisi vuotta tai jos parilla on yhteisiä lapsia.
- Hyvitys ei kuitenkaan tarkoita ositukseen liittyvää tasinkoa, sillä sen tarkoituksena ei ole tasoittaa avopuolisoiden omaisuuksia, vaan hyvittää toista, jos hän on kartuttanut yhteisen talouden varallisuutta, kustantanut yhteisiä menoja tai auttanut avopuolisoaan kartuttamaan varallisuutta.

Tehtävä 7

Tee käsitekartta avioliiton solmimisen oikeusvaikutuksista.

- Ks. edellisen tehtävän avaus.

Tehtävä 8

Sami ja Jutta eroavat. Perheen asunto-osake on Jutan nimissä, sen arvo on 160 000 euroa. Jutta omistaa myös perheen auton, arvoltaan 21 000 euroa. Jutalla on asuntolainaa jäljellä 58 000 euroa. Samilla ei ole lainkaan velkaa. Hänen nimissään on perheen kesämökki, arvoltaan 125 000 euroa. Lisäksi Samilla on rahastosijoituksia, joiden arvo ositushetkellä on 38 000 euroa. Ratkaise, miten Samin ja Jutan omaisuus jaettaisiin seuraavissa tapauksissa.

a) Samilla ja Jutalla ei ole avioehtoa.

Jutan omaisuus ja velat:

- asunto 160 000
- auto 21 000
- asuntolaina 58 000
 - Jutan omaisuus yhteensä 123 000 euroa

Samin omaisuus (ei velkoja):

- kesämökki 125 000 (nimiperiaate)
- rahastosijoitukset 38 000
 - Samin omaisuus yhteensä 163 000 euroa

Jutan ja Samin yhteenlaskettu omaisuus on 286 000 euroa

- kummankin avio-osuus on 143 000 euroa
- Sami maksaa Jutalle tasinkoa 20 000 euroa ($163\ 000 - 143\ 000 = 20\ 000$)

b) Sami oli aikoinaan saanut kesämökin vanhemmiltaan testamentilla, joka rajaa mökin avio-oikeuden ulkopuolelle.

Jutan omaisuus ja velat:

- asunto 160 000
- auto 21 000
- asuntolaina 58 000
 - Jutan omaisuus yhteensä 123 000 euroa

Samin omaisuus (ei velkoja):

- rahastosijoitukset 38 000
- (kesämökki 125 000 ei ole mukana osituksessa)

Jutan ja Samin yhteenlaskettu omaisuus on 161 000 euroa

- kummankin avio-osuus on 80 500 euroa
- Jutta maksaa Samille tasinkoa 42 500 euroa

c) Heillä on avioehto, joka sulkee puolison avio-oikeuden ulkopuolelle.

Kumpikin pitää oman omaisuutensa.

Jutan omaisuus ja velat:

- asunto 160 000
- auto 21 000
- asuntolaina 58 000
 - Jutan omaisuus yhteensä 123 000 euroa

Samin omaisuus (ei velkoja)

- kesämökki 125 000
- rahastosijoitukset 38 000
 - Samin omaisuus yhteensä 163 000 euroa

Tehtävä 9

Laadi kuvitteellinen ositustehtävä ja anna se parisi ratkaistavaksi.

- Opiskelijan oma vastaus.

Tehtävä 10

Tutki sarjakuvaa ja pohdi.

a) Onko Markon huoli hyppykepin menettämisestä aiheellinen?

- Marko olisi voinut pitää hyppykeppinsä ilman avioehtoakin, koska vaimo ei voisi vaatia tasinkoa tietynä tavarana, vaan sen voi aina maksaa rahalla.
- Jos hyppykeppi ei kuitenkaan ole selkeästi Markon nimissä, katsotaan se yhteisomistusolettaman mukaisesti aviopuolisoiden yhteiseksi omaisuudeksi. Marko voisi varmaankin lunastaa hyppykepin itselleen, mutta vaimo ei tähän välttämättä suostuisi. Tilanteessa voitaisiin tarvita käräjäoikeuden määräämää pesänjakajaa. Tällaisesta tilanteesta Markoa suojelisi avioehto, joka rajaisi hyppykepin vaimon avio-oikeuden ulkopuolelle.

b) Olisiko sarjakuvassa esitetyn kaltainen avioehto mielestäsi mahdollinen? Perustelee.

- Kyllä olisi. Aviopuolisot voivat rajata avioehdolla avio-oikeutta kuten itse haluavat.
- Kuvassa ei näy todistajia. Todistajien ei kuitenkaan tarvitse olla läsnä, kun avioehto laaditaan ja allekirjoitetaan, vaan riittää, että sopimuksen osapuolet tunnustavat myöhemmin todistajille allekirjoituksen oikeaksi.
- Sopimus pitää rekisteröidä maistraattiin, muuten se ei ole pätevä.

Tehtävä 11

Esseetehtävä: Mitä avio-oikeus tarkoittaa, ja mitä yhteiskunnallisia päämääriä avio-oikeus palvelee? (yo-tehtävä, syksy 2017)

- Avio-oikeus tarkoittaa aviopuolisoiden oikeutta toistensa omaisuuteen. Se astuu voimaan avioeron yhteydessä tai puolison kuollessa. Aviopuolisoiden omaisuus jaetaan osituksessa.
- Avio-oikeus voidaan kumota avioehdolla. Avioehto voi koskea koko omaisuutta tai sen osaa.
- Avio-oikeus ei koske sellaista testamenttia tai lahjaa, jonka luovuttaja määrää, että saajan puolisoilla ei ole siihen avio-oikeutta.
- Tuomioistuimien voi sovittaa ja kohtuullistaa ositusta avioehdosta tai sen puuttumisesta huolimatta. Tällöin huomioidaan esimerkiksi avioliiton kesto, puolisoitten varallisuus ja heidän käyttämänsä aika yhteisen kodin hyväksi.
- Avio-oikeus tasaa puolisoitten taloudellisia suhteita avioerossa ja turvaa lesken asemaa puolison kuoltua. Lesken ei tarvitse maksaa tasinkoa kuolinpesälle.
- Avio-oikeus pyrkii myös turvaamaan, että vähävaraisempi puoliso saa oikeudenmukaisen osuuden yhteisen kodin hyväksi tehdystä työstä.

Tehtävä 12

Lotan ja Laurin avioliitto on joutunut vaikeuksiin Laurin epäsäännöllisen ja tuhlailevan elämän vuoksi. Maksaakseen velkojaan Lauri myi omistamansa moottoripyörän ja tietokoneen, jota Lotta oli käyttänyt ansiotyössään. Rahat hupenivat ja velat lisääntyivät. Tukulassa tilanteessa Lauri päätti myydä nimissään olevan perheen kesämökin. Kun Laurin elämäntavassa ei tapahtunut muutosta, oli vuoden kuluttua edessä uusi operaatio. Lauri tarjosi Lotan tietämättä ystävälleen Yrjölle edullisella hinnalla omistamansa ja nimissään olevan perheen asunnon hallintaan oikeuttavat asunto-osakkeet. Lotta puolestaan oli joutunut ottamaan useaan kertaan pankista lyhytaikaista luottoa maksaakseen perheen ruoka- ja vaatelaskuja.

Selvitä Laurin kauppojen laillisuus ja puolisoiden vastuu toistensa veloista. (yo-tehtävä, kevät 2006)

- Lauri voi myydä moottoripyörän ja kesämökin, koska ne ovat hänen nimissään. Tässä toteutuvat omaisuuden erillisyyden periaate ja nimiperiaate.
- Tietokonetta ja perheen asuntoa Lauri ei voi myydä. Vallintarajoitus estää myymästä perheen kotia ja sen irtaimistoa tai sellaista omaisuutta, jota puoliso tarvitsee ansiotyöhönsä. Tällaisen omaisuuden myymiseen tarvitaan puolison kirjallinen vallintasuostumus.
- Kumpikin puoliso vastaa omasta velastaan. Yhteisestä velasta he vastaavat yhdessä. Perheen elatukseen otettu velka tulkitaan yhteiseksi. Tämä ei kuitenkaan koske rahalainoja, vaan esimerkiksi ruokakaupan tilivelan. Koska Lotta oli ottanut pankista rahalainaa, ei sitä lasketa elatusvelaksi ja Lotta joutuu vastaamaan siitä yksin.

Tehtävä 13

Etsi esimerkki osituskirjasta. Minkälaisia muutoseikkoja ja sisältöä koskevia havaintoja voit siitä tehdä?

- Opiskelijan oma vastaus.
- Eräs esimerkki: <http://www.lakiopas.com/asiakirjamallit/ositussopimus/>

Tehtävä 14

Talvet Espanjassa asunut aviopari erosi. Toinen puolisoista vaati Heinolan yhteistä kiinteistöä itselleen. Hän perusteli vaatimustaan sillä, että kyseinen asunto oli ollut perheen yhteinen koti. Toinen puoliso ei suostunut vaatimukseen ja esitti, että perheen koti oli ollut Espanjassa.

a) Etsi korkeimman oikeuden ratkaisu asiassa (KKO:2017:13).

b) Mihin ratkaisuun korkein oikeus päätyi ja miten se on perusteltu?

- Avioliittolain mukaan puolisoilla voi olla enemmän kuin yksi yhteiseksi kodiksi tulkittava asunto. Kummankin asunnon pitää soveltua vakituisen asumiseen. Lisäksi puolisoilla on oltava kodinomainen suhde kumpaankin asuntoon.
- Käräjäoikeus ei ollut pitänyt Heinolan asuntoa vakituisena asuntona ja oli siksi hylännyt toisen puolison vaatimuksen kiinteistön hallinnasta.
- Hovioikeus oli kumonnut näkemyksen ja pitänyt Heinolan asuntoa vakituisena asuntona. Hovioikeus ei ollut ratkaissut riitaa asumisesta, vaan se otti kantaa asunnon soveltumiseen vakituisen asumiseen ja palauttanut riita-asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi.
- Korkein oikeus totesi, että ei ole ollut aiempaa ennakkopäätöstä siitä, minkälainen koti katsotaan puolisoitten toiseksi yhteiseksi kodiksi.
- Korkein oikeus tulkitsi, että aviopuolisoilla oli kaksi kotia, toinen Espanjassa ja toinen Heinolassa, jossa he viettivät lähes puolet vuodesta.
- Korkein oikeus pysyi siis hovioikeuden tulkinnassa, joten käräjäoikeus joutui uudestaan käsittelemään asian ja ratkaisemaan asian sen pohjalta, että Heinolan asunto oli puolisoitten toinen yhteinen koti.